

PASTORALE EENHEID HEILIG KRUIS

De Sacramenten

DE SACRAMENTEN

Tijden veranderen en mensen veranderen ook. De beleving van de sacramenten verandert dus ook als het goed is. Kreeg vroeger bij de eucharistie het offerkarakter sterk de aandacht, nu is het accent meer komen te liggen op het maaltijd-karakter: "neemt en eet". De ene belevingsvorm is niet beter dan de andere. Wel kan het zijn dat een belevingsvorm minder gaat aanspreken omdat we zelf anders in het leven zijn komen te staan en dan is het verfrissend om kennis te maken met andere manieren om tegen de sacramenten aan te kijken en ze te beleven. Daarom zijn in 2007 en 2008 in de kerken van de Pastorale Eenheid H. Kruis overwegingen gehouden over de 7 sacramenten. Zo konden we weer eens naar de sacramenten kijken en zien wat ze voor ons, 21ste eeuwers, konden betekenen.

Wat zijn sacramenten nu precies? In de catechismus staat het volgende: een sacrament is een uitwendig en zichtbaar teken dat niet slechts genade aanduidt maar deze ook geeft. Wat is genade dan? God die naar ons toe komt, een gave die we om niet, gratis, ontvangen. Velen van ons denken bij sacramenten meteen aan de zeven sacramenten als specifieke liturgische fenomenen. Maar het woord heeft een bredere inhoud. Het tweede Vaticaans Concilie noemt de kerkgemeenschap zelf een sacrament, een middel van heil gericht op de wereld, en theologen spreken over Christus als het sacrament van de Godsontmoeting.

De theoloog Schillebeeckx spreekt in een interview in 1999 over de sacramenten. Je ontmoet God niet alleen in de sacramenten maar overal. Dat de enige ware ontmoeting met God in de eucharistie plaats vindt is onzin, vindt hij. Het contact met God is het contact met mensen. In de sacramenten wordt dit gevierd. Je zegt ook niet elke dag tegen je vader of moeder: "Bedankt voor alles wat u voor mij gedaan heeft". Maar je doet het wel op een jubileum of verjaardag. Iets dergelijks zijn sacramenten. Voor mijn part kunnen er trouwens nieuwe ingesteld worden, zegt hij. Een sacrament voor iemand die oud wordt. Wat denkt u van een sacrament voor iemand die hertrouwt na een echtscheiding. Op dit moment is dat nog verboden.

Maar naast de serieuze wijze van omgaan met de sacramenten en het geloof zoals in de catechismus en in de theologie was er ook altijd een wat luchtigere manier, getuige het volgende liedje. U kent het misschien nog.

Wanneer het gezongen werd was er telkens een herhaling van de voorgaande regels.

- 1=1, ene God alleen, ene Zaligmaker en anders geen
- 2=2, twee stenen tafelen die Mozes sloeg aan tafelen
- 3=3, drie patriarchen, Abram, Izaak en Jacobus
- 4=4, vier evangelisten die de waarheid wisten
- 5=5, vijf wijze maagden die de Heer behaagden
- 6=6, zes kruiken wijn die er op de bruiloft van Kana zijn
- 7=7, zeven sacramenten met hun complementen
- 8=8, acht zaligheden zijn er hier beneden
- 9=9, negen koren engelen die aan de hemel bengelen
- 10=10, tien geboden des Heren die we moeten eren.

De sacramenten horen bij het leven en vaak bij het vieren van dat leven. Hopelijk leest u de overwegingen erover met interesse maar ook met een zekere luchtigheid.

De voorliggende brochure bevat de overwegingen over de sacramenten die afgelopen jaren gehouden zijn door de Pastores Hans Vossenaar en Jos Deckers.

De overwegingen zijn enigszins aangepast. U bent immers nu geen luisteraar naar het evangelie en de overwegingen maar lezer van die overwegingen zonder dat u het evangelie bij de hand hebt. De pastores en de redacteur wensen u veel leesplezier en een verfrissende kijk toe.

Opgenomen zijn tevens 2 brochures, ook enigszins aangepast: Liturgie en Eucharistie uit 2001 en Liturgie uit 2006.

*Oktober 2010,
Co de Rooij, lid pastoraatsgroep.*

HET DOOPSEL.

Voordat we ingaan op de doop, eerst nog enkele gedachten bij het sacrament als zodanig. Wat is een sacrament? De oude katechismus verwoordde het eigenlijk heel kort en bondig: een sacrament is een heilig teken dat genade aanduidt en bewerkt. Bij een sacrament gaat het om zichtbare ritën; woorden en handelingen die genade oproepen en zo toenadering tussen God en mens bewerken. En het gaat om een heilig teken; het staat gericht op het heel worden als mens tegenover God.

Het eerste van de zeven sacramenten is de doop; het vormt als het ware de basis van de andere; door de doop hebben wij deel aan het sacramenteel leven van de kerk.

Daar ligt ook de kern van de doop: Mensen brengen hun kinderen naar de kerk om God te vragen dat Hij altijd hun kinderen nabij zal zijn; mensen bidden om Gods zorg bij alles wat hen overkomt, altijd, of het nu goede of slechte tijden zijn.

Korter gezegd: mensen keren zich tot God en geven aan dat zij staan toegekeerd naar God. De doop is een handeling van bekering; God en mens keren zich naar elkaar toe om samen verder te gaan.

Het is interessant na te gaan waarom ouders hun kinderen laten dopen. Uit voorbereidende gesprekken met doopouders heb ik het volgende genoteerd:

- Veel ouders kennen een gevoel van verwondering en dankbaarheid: Verwondering om het nieuwe leven dat uit het hunne geboren is, verwondering om de natuur; dat je een gezond kind mocht krijgen; dat de natuur toch zo prachtig in elkaar zit, dat er een zoon of dochter geboren mocht worden 'met alles erop en eraan'.
- Daarbij aansluitend verwoorden veel ouders hun dank tegenover God als Schepper, als degene die alles en allen draagt en ieders naam geschreven heeft in de palm van zijn hand. In de doopviering willen zij die dank tot uitdrukking brengen.
- De doop is voor veel ouders ook een bevestiging van de levensovertuiging die je aan je kind wilt doorgeven. Ouders ervaren zich als staande in een traditie die zij zelf van hun eigen ouders hebben gekregen en die zij als waardevol ervaren. Natuurlijk zal dat moeten gebeuren met een eigen en eigen-tijdse invulling. De doop bevestigt die lijn waarin ouders staan en die zijzelf ook gekregen hebben van hun ouders; doopouders willen een levensovertuiging en waarden en normen doorgeven aan hun kinderen. Zij willen het voorbeeld van Jezus doorgeven.

- Doop is natuurlijk ook een initiatie-sacrament: door de doop kan men deelnemen aan het sacramenteel leven van de kerk; je wordt lid van de kerk, van die geloofsgemeenschap, plaatselijk en wereldwijd. Dat betekent dat een kind straks mee kan doen met de eerste communie. Als een kind volwassen wordt, zal het zelf een keuze moeten maken. En het vormsel is daar een eerste uitdrukking van. Ouders willen zo kinderen laten opgroeien in het spoor van Jezus. En dat ook in de geloofsofvoeding thuis. Soms vragen ouders heel concreet naar suggesties op dit terrein.
- Wat nauwelijks nog een rol speelt is de oude invulling van de erfzonde. Velen van ons zijn opgevoed met het idee dat een kind per se gedoopt moet zijn om bij God thuis te kunnen zijn. Wanneer we denken, dat mensen door de doop exclusief kind van God worden, en dus meer door Hem bemind worden, hebben we het fout. Mensen worden niet gedoopt om een tweedeling te markeren tussen ongelovigen en gelovigen, of tussen verlorenen en geredden. De doop is met andere woorden geen entreebewijs voor de hemel. Ieder mensenkind mag weten dat zijn of haar leven door God gewild is. Iedere mens mag weten, dat God altijd al is toegekeerd naar mensen.
- Als deze erfzondeleer toch ter sprake komt dan vinden velen zich thuis in de theologie van o.a. de Nijmeegse theoloog Schoonenberg: erfzonde is geen persoonlijk kwaad dat een kind aan te rekenen valt, maar erfzonde duidt op het erven van de verantwoordelijkheid voor het onaf zijn van onze wereld. Onze wereld is niet volmaakt: velen lijden onder het kwaad dat mensen elkaar aandoen en onder de gevolgen van ziekten of natuurrampen die ons overkomen. Als je als kind volwassen wordt, erf je de verantwoordelijkheid om dat leed mee te helpen dragen, en als het kan te verzachten of soms weg te nemen.

Terzijde: die oude erfzondeleer over erfzonde als persoonlijk aan te rekenen kwaad had vreselijke gevolgen. We weten er allemaal van. Kinderen die ongedoopt overleden mochten niet in gewijde grond begraven worden. En doodgeboren kinderen werden direct weggenomen zodat de moeder ze niet kon zien of vasthouden. Men dacht toen dat dat beter was, ook om ze op een onbekende plek te begraven. Achteraf weten we dat daardoor veel onnodig leed is aangericht waartoe die oude erfzondeleer aanleiding gaf. Gelukkig kijken we er nu anders tegen aan en gaan we anders om met zulke kinderen en hun moeders en vaders.

En gelukkig kennen onze kerkhoven monumenten voor die naamloos begraven kinderen van weleer waar nabestaanden een eigen plekje vinden om hun verdriet te uiten.

Wat is dan de betekenis van de doop, wat doet de doop dan met ons? De doop zet ons op het spoor van Jezus Christus, van God als zijn en onze Vader. God staat altijd naar ons toegewend. Hij hoeft niet te kiezen. Wij wel. Wij zijn geroepen om in navolging van Christus de weg van God te gaan en zo elkaar en God nabij te komen. Dat is de genade die de doop uitdrukt en bewerkt, het naderbij komen in naam van Vader, Zoon en heilige Geest aan God en aan elkaar.

Jezus zelf was gedoopt in de rivier de Jordaan. Het water waarmee gedoopt wordt is voor de Joden van toen niet zomaar water. De Jordaan was een grensrivier; de rivier waar de Israëlieten doorheen moesten trekken voordat zij het beloofde land in bezit konden nemen. Vóór de doorgang door de rivier waren zij ballingen op weg naar huis, aan de andere kant van de rivier waren zij in hun land, bevrijd van slavernij en ballingschap. Door het water gaan betekent dan zo iets als 'je oude identiteit afleggen'. Immers, je bent geen balling meer, geen slaaf, maar door God geroepen om te wonen in dat nieuwe land. De doop is doortocht: door het water gaan - het water waardoor mensen overspoeld kunnen raken en waar zij dus in kunnen verdrinken. Maar doop is ook het water dat leven geeft. De doop is doortocht: door het leven, door het lijden heen gaan om er nadien beter uit te komen. Het is een heilig teken, dat mensen heel wil maken, dichterbij wil brengen hoe wij als mens bedoeld zijn.

Dat beter, dat meer als gevolg van die doop, mag onze hoop zijn dat ook wij door alles wat er om ons heen gebeurt heen komen, zullen overleven, zo dat ook wij de kracht krijgen om te kunnen bouwen aan die nieuwe wereld, dat rijk zoals God dat gewild heeft. Het ritueel van de onderdompeling symboliseert het aannemen van de nieuwe identiteit. Je wordt een vrije mens, die ook geroepen is om te bevrijden.

In het evangelie over de doop van Jezus horen we God spreken. We horen even Zijn stem vanuit de hemel. De woorden 'Jij bent mijn zoon, mijn welbeminde' vormen als het ware een opdracht. Jezus wordt geroepen tot Zoon van God, Kind van God, een uit de bijbel bekend begrip. Het betekent zoveel als 'dienaar, rechtvaardige, mens naar Gods hart', iemand die vervuld is van de Geest en die door die geestkracht bewogen wordt. Zo zegt het verhaal vandaag dat Jezus bij zijn doop in de Jordaan zijn roeping tot dienstknecht met alle consequenties van dien ten volle gekregen heeft. Bij de doop krijg je als het ware je eigen roeping: dienstknecht van God te zijn en dienstknecht van mensen. Hoe groot of hoe klein die roeping in onze ogen dan soms ook mag lijken, toch heeft elke mens iets van een roeping, iets waardoor hij of zij het leven zinvol maakt. Bij de doop komt God daarom je leefwereld binnen om een appèl op je te doen. Jezus laat zich dopen door Johannes. Hij gaat in de rij staan van velen die Johannes' woorden verstaan. Hij sluit zich aan bij hen.

Daarmee laat Hij ons weten: ook u, ook jij mag in die rij; je bent nodig, je bent niet alleen. Jezus zegt ons: Ik en vele anderen zullen jou in je leven ontmoeten om samen met jou je eigen en ons leven zinvol te maken. Jij zult met God en met allen die je gegeven zijn moeten proberen om door alle goede en soms ook zware dingen heen te komen. Het klinkt bijna als een belofte. God zegt: Ik ben bij je om je te helpen, en Ik geef je mensen die jou kunnen helpen. Maar weet ook dat jij hen moet helpen.

We zijn deze overweging begonnen met te zeggen dat door de doop mens en God zich toekeren naar elkaar. Door zich toe te keren naar God wil iemand, kan iemand God in zijn of haar leven zien, en zullen wij van God horen wat onze bestemming in het leven is. Moge dat zo zijn!

*Maria Loonen - vanuit werkgroep
woord- en communiediensten
Gerwen en Nederwetten
Jos Deckers, pastoraal werker.*

HET VORMSEL

Ik weet niet wat u zich herinnert van uw eigen vormselsacrament. Ik heel weinig. Ik weet dat mijn vader er niet bij was omdat hij toen al ernstig ziek was. En ik weet dat bisschop Bekkers een stevige tik uitdeelde. Een kaakslag als ridderslag - zo was ons geleerd. En bisschop Bekkers hield van duidelijke gebaren. En ik weet dat we met drie klassen uit de beide dorpen Beek en Donk in de Beekse kerk bijeen waren, omdat de bisschop maar eens per drie jaar kwam vormen. In die tijd werd dit sacrament alleen door een bisschop of hulpbisschop zelf toegediend.

Wat is het vormsel eigenlijk?

Het vormsel is de bevestiging van de doop. Over de doop wordt meestal door de ouders beslist: zij besluiten hun kind een opvoeding te geven in de geest van het evangelie. De levensovertuiging en levenswaarden die Jezus voorgeleefd heeft willen zij doorgeven aan hun kinderen. Die overtuiging en die waarden hebben zij immers zelf ontvangen van hun ouders en die geven zij weer door aan hun kinderen. Zo verwoorden doopouders vaak hun beslissing om hun kind te laten dopen: dat staan in de traditie, in die beweging rond Jezus, in dat doorgeven van levensovertuiging en levenswaarden. Over de doop beslissen vaak de ouders.

Het vormsel is het moment waarop je zelf 'ja' kunt zeggen tegen je christen zijn. Het vormsel is een bevestiging van de doop. En daarbij vragen we Gods Geest uitdrukkelijk over de vormelingen. In die Geest zijn ze al geplaatst bij hun doop; in die Geest van Jezus zijn ze al ingeleid. Maar dat wordt bevestigd en verstevigd in het vormsel.

Als we de geschiedenis van het vormsel bekijken dan zien we dat in de eerste eeuwen doop en vormsel één sacrament vormden. Meestal gingen volwassenen over tot het christendom, soms alleen, soms met het hele gezin. Want de keuze om christen te worden was in het Romeinse rijk een heel bewuste keuze. En vaak gevaarlijk ook want je erkende daarmee dat er maar één God was. Tegelijk zei je daarmee: ik geloof niet dat de keizer god is. Sinds keizer Augustus waren keizers erop uit dat hun goddelijkheid erkend werd, als teken van hun uitverkiezing en als legitimatie van hun gezag. Vaak gingen daarom alleen volwassenen over tot het christendom. Tijdens één viering werden zij gedoopt en gevormd; onderdompeling in het doopwater en zalving met olie als teken van de H. Geest hoorden bij elkaar. Meestal was het de bisschop die in die dienst voorging. Elke stad had een bisschop als leider van de plaatselijke geloofsgemeenschap.

Die koppeling van doop en vormsel bestaat nog steeds in de orthodoxe kerken; daar bedient de priester die de doop verricht, tegelijk ook het vormsel.

Hij zalft de dopelings met chrisma, de olie als teken van de H. Geest. De bisschop heeft immers deze olie gewijd en zo is er ook een verbondenheid met de bisschop in deze viering. Ook als in onze kerk een volwassen persoon wordt gedoopt, kan hij in dezelfde viering het vormsel ontvangen. De bisschop kan de priester die doopt daarvoor toestemming geven.

Wat is de taak van de bisschop bij het vormsel? Hoe komt het dat hij een eigen taak daarin heeft? Dat gaat terug op een verhaal uit de Handelingen van de Apostelen waarin de ervaringen van de eerste christenen verhaald worden. Na de eerste grote vervolging van de christenen in Jeruzalem verlaten velen van hen die stad. De grond is te heet onder hun voeten geworden. Zij gaan naar andere plaatsen om daar te wonen. Maar het verkondigen van de blijde boodschap kunnen ze niet laten. Zo is Filippus naar Samaria gegaan en verkondigde daar de Messias. Op zijn gebed gebeurden er ook wonderen en werden zieken genezen. Velen aanvaardden daarom het geloof en lieten zich dopen. Maar de Geest was nog niet over hen neergedaald zoals over de apostelen met Pinksteren.

Daarom kwamen de apostelen Petrus en Johannes van Jeruzalem naar Samaria toe en legden de gedoopten de handen op. Door handoplegging en gebed ontvingen zij de heilige Geest.

Omdat de bisschoppen de opvolgers zijn van de apostelen, zijn zij de eerste bedienaars van het vormsel en kunnen zij priesters aanwijzen als buitengewoon bedienaar van dit sacrament. Zo heeft in de afgelopen jaren deken Jac Kloeg namens de bisschop in onze parochies vaak het vormsel toegediend.

Op welke leeftijd?

Sacramenten zijn vaak gekoppeld aan scharniermomenten in het leven: geboorte en doop zijn met elkaar verbonden; het huwelijk als een bevestiging van een relatie; het wijdings-sacrament als uitdrukking van een nieuwe opdracht binnen de kerk. Dan valt er voor te pleiten het vormsel ook aan zo'n scharniermoment te koppelen. Daarom hebben de bisschoppen in ons land ervoor gekozen het vormsel aan het einde van de basisschool toe te dienen. Op enkele plaatsen zijn er ook andere gewoonten: in enkele parochies in Eindhoven direct aan het begin van vervolgonderwijs. Of soms op de leeftijd van 16 tot 18 jaar. Dat laatste sluit meer aan bij de gewoonte in de Protestantse Kerk waar de bevestiging van de doop in het belijdenis doen op zijn vroegst rond die leeftijd is. Jongvolwassenen bevestigen dan dat hun ouders hen hebben laten dopen. Dat heet belijdenis doen. Het is hetzelfde als bij ons het vormsel, al noemt de Protestantse Kerk het geen sacrament. Maar ook hier zie je dat de leeftijd opschuift. Vaak zijn mensen al een eind in de 20 als zij belijdenis doen.

De leeftijd van het vormsel is daarmee niet zo goed vast te stellen; voor verschillende opties is wat te zeggen. Hoe ouder, hoe meer bewust jonge mensen hun doop bevestigen, maar ook hoe kleiner het aantal zal zijn, dat het vormsel ontvangt of belijdenis doet. En het einde van de basisschool is in de ontwikkeling van jongens en meisjes een duidelijk scharniermoment. Die overgang naar een andere school, vaak buiten het eigen dorp, met nieuwe en vreemde klasgenoten; je was oudste in de school en je wordt brugpieper. Een duidelijke overgang en scharnier. Onze parochies hebben daarom gekozen voor het vormsel op die leeftijd van rond de 12 jaar: in groep 8 of in Gerwen en Nederwetten groep 7 en 8 gecombineerd.

Het sacrament van het vormsel is zo gekoppeld aan een scharniermoment. Maar het is ook gekoppeld aan religieuze ontwikkeling als jongere: verwondering is de leidraad van het project dat in onze drie parochies wordt gebruikt. Verwondering om de schepping, om Gods liefde die daarin tot uitdrukking komt, verwondering om Jezus Christus, man naar Gods hart. Op die leeftijd kan een kind groeien naar een eigen manier van geloven. Het vertrouwde van de kindertijd laten ze achter zich: God is niet meer de grote tovenaer die alles altijd ten goede keert. Elke tiener krijgt eigen vragen. En je kunt alleen een volwassen geloof ontwikkelen als je die vragen kritisch onder ogen kunt zien en kunt beginnen met verwondering: hoe komt het dat er iets is en niet niets?

Hoe is de schepping eigenlijk bedoeld? Hoe zijn wij, mensen, bedoeld? Wat is mijn roeping, wat is mijn opdracht als mens? Bij die groei naar een volwassen geloven sluit het vormsel aan; als het goed is, is het vormsel het begin ervan. Daarom vragen we ook Gods Geest daarbij, de Geest die ook Jezus bezielde. Zijn geestkracht, enthousiasme om zijn boodschap, dat mogen de jongens en meisjes die het sacrament ontvangen meekrijgen, als bevestiging van hun doop, als kracht voor hun leven en verdere groei in hun geloven. Moge dat zo zijn!

DE BIECHT.

Het sacrament van boete en verzoening, zoals het officieel heet. Oftewel: de biecht. Is die dan niet afgeschaft? Officieel niet, officieus wel want velen gingen niet meer te biecht omwille van de oude biechtpraktijken. U kent dat wel: verhalen over het schuifje, over bijna automatische penitenties, de drie Onzevaders, Weesgegroeten en de oefening van berouw. Inderdaad, de biecht is niet afgeschaft maar mensen hebben minder behoefte aan zo'n gebeuren in zo'n hokje. Laten we het allereerst hebben over de boetvaardigheid die ligt achter het sacrament, meer oproepend dan bepalend. Boetvaardigheid, wat is dat eigenlijk? Boete, ach u kent het wellicht van de politie: de bon. Dat is niet wat we hier bedoelen.

Geen straf, maar wel iets 'heel maken', want penitentie geeft eigenlijk niets anders aan dan de beweging van elke mens die streeft om heel, om perfect te worden. De mens die zich inspant om met anderen iets goeds te doen of te maken. In het visserstaaltje kennen we 'de netten boeten'. Dat betekent: de netten repareren, heel maken, opdat ze weer goed kunnen functioneren. Wij mensen helpen elkaar om goed te zijn en indien nodig beter te worden. Maar meer dan je best kun je niet doen. Dat hoeft ook niet, niemand die dat van je vraagt, zelfs God niet. Boetvaardigheid is dus jezelf en anderen vaardig maken om goed te doen. Dat kan ieder mens, want ieder mens is van nature goed, ja zelfs heel goed geschapen of geboren. En het is de opdracht aan ieder mens die eigenschap goed te gebruiken.

Dus goed te doen met elkaar. Van waar dan toch dat idee, dat je alles goed moet maken en daarvoor straf verdient? Hoe komt men dan toch aan de gedachte dat penitentie nodig is? Misschien wel hierom: de mens, elk mens, mag herinnerd worden aan zijn opdracht die zoals gezegd is: alles goed te houden en eventueel beter te maken. Nu is het verschil tussen God en mens dat de mens altijd kan kiezen tussen het goede en het minder goede, terwijl God die keuze niet heeft. Die kan alleen maar het goede doen. En geschapen naar zijn beeld en gelijkenis kunnen wij mensen dat ook, als we maar zelfkritiek houden. Daar ligt het punt.

Het een en ander is wellicht het best te tonen aan de hand van een Joods verhaal. De rabbi vertelt dat God en de duivel samen praatten, en de duivel God verweet dat Hij alle mensen vergeving gaf, behalve hem de duivel. Waarom schenkt u mij geen vergeving, vraagt de duivel aan God. God antwoordt dan: "Wanneer heb je dan om vergeving gevraagd?" M.a.w. zelfkritiek ligt aan de wortel van de boetvaardigheid. Geloof nooit dat je nooit fouten maakt of kunt maken, stel jezelf onder kritiek en vraag om hulp of vergeving indien nodig.

De kerk zal dus nooit de mensen op de knieën kunnen dwingen en de biecht verplichten, maar kan wel de mens wijzen op ook deze eigenschap: zichzelf kritisch te bekijken, opdat je kunt groeien in je mens zijn. Daarover gaat het, over niets minder.

Een ander voorbeeld: wellicht wat gewaagd, maar toch. U weet dat Judas na het verraad naar de hogepriester ging om vergeving te vragen voor zijn daad en de zilverstukken terug te geven. Helaas, hij werd niet gehoord. Maar het was wel zijn biecht! En ook hij dus zal vergeven zijn door niemand minder dan God zelf.

Het voorbeeld van Judas maakt in elk geval dit duidelijk: dat het een ingebakken behoefte is in elke mens om het goede na te streven, en indien dit toch niet lukt vergeving te vragen. Want wat gebeurt er als we iets minder goed doen? Het blijft ons vaak niet lekker zitten, we willen het anders. We willen het zo graag weer goed maken. De mens zelf streeft dus naar boetvaardigheid, wil zelf leven in vrede met ieder ander, in elke situatie. En dus kunnen mensen elkaar vergeving schenken wanneer dit uitgesproken is en de ander om vergeving heeft gevraagd. Vergeving schenken kun je pas echt, als de ander je daarom vraagt. Weet u het nog, van het verhaal van de rabbi? We hoeven ons dus niet als kleine 'Jezusjes in het wild' op te stellen door iedereen te vergeven, zelfs hen die er niet om gevraagd hebben. Ja, het mag natuurlijk wel, maar weet: vergeving kan pas echt landen als de persoon ervoor open staat en vergeving werkelijk hoeft.

Deze gedachte ligt dus achter het sacrament van de boetvaardigheid, van de biecht als u dat wilt: jezelf onder kritiek stellen en vragen om hulp.

En vragen is dát metterdaad vragen; aan de betrokkene, of als deze er niet is, aan degene die de mens dan mag vervangen, de priester, of wie weet anders.

Het zal u duidelijk zijn dat boetvaardigheid dan meer een houding is. Het is de vaardigheid, het vermogen heel te maken, heel te worden. Het sacrament van de boetvaardigheid sluit aan bij de mogelijke wens van ieder mens om hulp en vergeving, om zo rust te krijgen en beter aan je roeping als christen te voldoen. Ons leven mag daardoor getekend zijn. Dat wil ik u ook duidelijk maken aan het verhaal over Johannes de Doper. Was hij een wereldvreemd woestijnfiguur? Hij zal met zijn levenswijze en met zijn boodschap voldoende verweer hebben opgeroepen. Als moraalprediker aan het hof van Herodes was hij niet bepaald geslaagd. Omwille van zijn waarden en normen werd hij gevangen genomen en in de roes van een verjaardagsfeestje onthoofd. Johannes was een dromer en het verhaal van zijn tijd was slechts het verhaal van zijn tijd en niet meer. Mensen van zijn tijd zouden zich mogen schuren aan dat verhaal. Ook een koning Herodes zou er niet op los mogen leven. Hij zou zijn levensverhaal en -visie niet mogen verabsoluteren tot HET verhaal en DE visie op leven. Hij zou zich niet tot God mogen verheffen. Ook hij wordt door Johannes opgeroepen tot zelfkritiek, zelfrelativering en medemenselijkheid. Iets soortgelijks zien we in de reactie van Johannes op de Farizeeën en Sadduceeën.

Zij zouden zich beschouwen als de echte gelovigen, die alles op tijd deden en volgens de regels van de religieuze wet geloofden. Misschien deden zij dat ook wel, maar het volgen van geloofsregels sec is niet genoeg om een samenleven met anderen mogelijk te maken. Zij zouden door de verabsolutering van hun levenswijze anderen buitensluiten en zondigen tegen het gebod van de naastenliefde. Anders gezegd: door zich niets gelegen te willen laten liggen aan de woorden van God en de woorden van anderen, zouden zij zich als een soort God over anderen aanstellen maar dan wel een God die wreed is en zich wreken zal. Welnu, het is dat beeld van God dat Johannes wil aanvechten. We mogen God niet voor onze karretjes spannen: Hij hoeft onze weg niet te bereiden, maar wij moeten Zijn weg bereiden, opdat allen eens die weg kunnen gaan. Zo zou het later ook voor Jezus pijnlijk geweest zijn dat mensen bij de uitoefening van hun godsdiensten hun triomfen vierden door het verhaal van God te gebruiken als een soort particuliere levensverzekering waarmee ze hun macht rechtvaardigden. Neen, "De Heer helpt de gebrokenen van hart" (psalm 34) zegt hij. Het is deze overtuiging die Jezus en die het hele verhaal van God telkens geeft: de gebogen mensen weten in hun nood hoezeer ze afhankelijk zijn van liefde, van begrip en goedheid. Het was Jezus' diepste ervaring, dat een mens God nabij kan zijn - zoals een kind zijn of haar vader.

Zo wilde Hij ons leren elkaar als broeders en zusters te begeleiden op Gods wegen en elkaar in geen geval nog langer voor de voeten te lopen met abstract gepraat over God. Iedere mens zou zijn of haar leven en dat van zijn of haar naaste mogen beschouwen als een geschenk uit de hemel, als iets onherleidbaars dat door God in de wereld is neergezet.

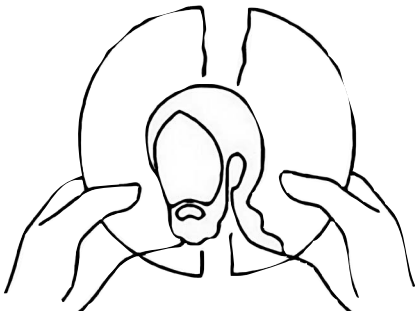
Met een dergelijke achting, gevoeligheid en genegenheid zouden we het wezen van de ander moeten openstellen voor het licht. Dat is boetvaardigheid. Daartoe nodigt Johannes, daartoe nodigt Jezus ons uit.

DE EUCHARISTIE.

In een artikel van de theoloog Erik Borgman stond laatst: de eucharistie is niet van de kerk, maar de kerk is van de eucharistie. M.a.w. de kerk maakt geen eucharistie, geen heilige mis, maar de eucharistie, de mis maakt de kerk. Het instituut is geen eigenaar van de sacramenten, want mensen vieren de sacramenten.

Wat een uitspraak! zult u denken. Misschien shockeert de uitspraak, want hebben we niet met zijn allen geleerd dat de kerk de mis viert, ja eigenlijk dat er eerst kerk en dan pas de mis is?

Eenieder die weet van het evangelie, of breder van het Nieuwe Testament, zal weten dat Jezus met zijn leerlingen samen was de dag voor zijn verraad en dood, enige dagen voor het grote Paschafeest van de Joden. Dat Paschafeest was een doortochtfeest, de Joden vierden de bevrijding uit Egypte en de intocht in het beloofde land, u weet wel door de zee heen. Een nieuwe wereld lag voor hen open. En die nieuwe wereld moest in dankbaarheid aanvaard worden, elk Paschafeest weer. De Joden vierden dat ritueel, met een maaltijd. Volgens bepaalde gebruiken. Bij zo'n maaltijd nam Jezus het voortouw. Toen Hij wist dat het erop aankwam nam en brak Hij brood, Hij nam en gaf de beker. Hij gaf te eten en te drinken. En meer dan dat. Hij gaf van zichzelf. Hij gaf namens God aan ieder brood, aan ieder de beker, omdat ieder in zijn of haar leven moet eten en drinken, omdat ieder in zijn of haar leven God broodnodig heeft. En meer dan dat.

Hij deelde zelf, geheel vanuit zichzelf alsof dat het meest logische was: breken en delen met anderen om zo een nieuwe moraal, een nieuwe leefwereld te openen voor allen. Een rijk waar geen honger meer zou zijn, omdat ieder deelde met ieder ander, een rijk waar vrede kon zijn, omdat niemand afgunstig hoefde te zijn op een ander, een rijk waar mensen meer dan brood en wijn zouden delen. Het was zijn visioen. En dus: Hij brak, deelde en at met de anderen en daardoor werd de groep een gemeenschap. De maaltijd maakte de groep. De eucharistie als maaltijd van herdenken en van danken maakte een beweging los waarin mensen hetzelfde deden om Hem te gedenken en om met elkaar te kunnen leven in deze wereld. De eucharistie had de kerk gemaakt.

Waarom is dat toch zo vaak anders geleerd? Waarom geleerd dat er eerst kerk was en dan pas eucharistie? Het is maar een andere manier van kijken, zoals de wijze die ik schetste ook zo'n manier is. Laten we eens verder kijken. Wij mensen van Nuenen, Gerwen en Nederwetten komen trouwhartig zondags naar hier om het woord van God te horen, om samen te bidden, om samen te vieren. En we weten: vanuit de regelingen om dat alles goed te laten verlopen, is een priester nodig. Hij staat hier namens de kerk, de kerk van God, alsof hij op het moment van breken en delen Jezus representeert. En de kerkgemeenschap ontvangt door hem God zelf, in woord, in brood, in wijn. Er ontstaat een ware ontmoeting.

In die ontmoeting is het mysterie: want brood wordt sacrament van Jezus' lichaam en wijn wordt sacrament van Jezus' bloed. Heel zijn leven samengebald in brood en wijn, in dat gebaar van breken en delen. Om die sacramenten komen we hier bijeen. Maar er is meer. We vieren niet zomaar dat God bij ons komt. We richten ons tot Hem en vragen Hem naar ons te luisteren, zoals ook wij ons best doen te luisteren naar Hem bv. in lezingen en preek. Wij, dat zijn wij allen. Niemand speciaal, zelfs de priester niet. Ook hij ontvangt God, ook hij bidt, ook hij moet luisteren. Wij samen komen om God te ontmoeten, hier, op deze plek, op deze tijd. En soms ook vaker, wanneer we door de week bijeen zijn en vieren. Maar altijd wij: wij mensen als gemeenschap, en altijd wij: God en mens samen.

Dat is het centrale in elk sacrament. Sacrament is het mysterie waarin God en mensen elkaar treffen en mensen in Gods naam elkaar heiligen, heel maken, genezen, tot volheid brengen bv. door elkaar eten en drinken te geven, bv. door elkaar dat te geven wat we nodig hebben (zoals gebed, liefde, woorden van troost en bemoediging, etc.). Dus weer: de gemeenschap samen zoekt God, zoekt momenten waarin zij God kan ontmoeten, bijv. in de mis. De eucharistie verzamelt mensen en maakt zo de kerk.

En toch, we blijven soms hardnekkig in die andere bewering steken: eerst kerk, dan eucharistie. Dat is ook waar. Het hoort ook zo.

Ja, zeker, zo hoort het ook. Maar horen heeft in deze zin de lading van: je moet het goed regelen om het bij herhaling telkens weer goed te laten gaan, om het herkenbaar te maken en te houden voor allen, zodat allen hier zullen weten: zo is het mis, zo is het eucharistie. Zo komt God tot mensen. De regelingen die daarvoor nodig zijn, zijn er niet om Gods wil, ze zijn er voor de mens. Die regelingen willen die ontmoeting, dat sacrament, waarin God en mensen elkaar treffen, mogelijk maken. Daarom is er een kerkorde maar die kerkorde moet mogelijk maken wat het beoogt en niet verbieden om het anders te doen, bijv. om het meer bij de mensen te brengen. Anders zou het metterdaad zo zijn, dat de kerk de eucharistie heeft.

Wij willen eucharistie zien en beleven als gemeenschappelijke ontmoetingsplek van God en mensen. Wij willen breken en delen wat we hebben en delen wat we zijn: mensen van God. Daartoe nodigen wij elkaar, daartoe nodigen wij alle mensen uit, omdat mensen nu eenmaal niet alleen moeten eten en drinken, maar ook God broodnodig hebben als degene die hun leven zin en betekenis geeft. En door met elkaar te delen bevoedigen wij elkaar. Door met elkaar op mysterieuze, dat is sacramentele wijze God in ons midden te halen vieren wij zijn komst tot ons, vieren we dat Hij ons waardig acht met Hem samen te zijn, vieren wij dat wij met elkaar en met allen één willen worden, één rond die tafel van God, rond het wezenlijke van ons leven.

DE PRIESTERWIJDING.

De eucharistie maakt de kerkgemeenschap. Op één wijze? Alleen in de mis? Of ook door woorden, gebeden, brood te delen met elkaar in b.v. een Woord- en Communiedienst? In onze tijd zijn er weinig priesters. Weinig missen dus, zult u zeggen. Maar niet weinig mensen die elkaar en God willen treffen, ook als er niet zo'n priester aanwezig kan zijn. Dan kunnen we wel bijeenkomen, dan kunnen we wel doen wat we kunnen: bidden, luisteren, delen. Dat is sacramenteel, dat samenzijn. God komt immers in ons midden, waar mensen in geloof met twee of drie samen zijn.

Hij komt tot ons in woorden en in gebeden die worden gesproken en in brood dat wordt gedeeld. Ook dat is een vorm van eucharistie, een viering waarin de eucharistische gaven worden gedeeld en die herinneren aan de eucharistie van eerder, een viering als een mis. Beide, eucharistie en als vervolg daarop een woord- en communiedienst zijn een viering van herinneren en danken om een nieuwe week te openen en een nieuwe wereld voor je open te leggen. Want steeds is het de gemeenschap die eet en het eten of beter het communiceren maakt de kerk. Opnieuw dus: de eucharistische gaven maken de kerk, de gemeenschap van gelovigen. Mogen wij zo Gods aanwezigheid onder ons beleven. Als we mensen vragen wat de belangrijkste taak van de priester is zullen sommigen antwoorden: de sacramenten bedienen; anderen weer: mensen begeleiden. De twee elementen spreken elkaar natuurlijk niet tegen maar de volgorde van de taken is wel van belang. Kijk maar naar wat hier in de kerk gebeurt: u bent met velen gekomen en ik heb als priester heus niet op de hoeken van de straat gestaan om u allen naar hier te bewegen. U bent zelf gekomen, uit traditie of omdat u zich naar hier geroepen voelde. God brengt mensen samen. Hij roept ons naar hier. We proberen, hier bijeen, gezamenlijk God in onze levens te ontdekken en dus proberen we met zijn allen de weg naar God te zoeken. Zo is het niet de taak van een priester om God bij de mensen te brengen maar wel zijn taak om mensen bij God te brengen.

Dat is de kern en vandaar uit gaat het allemaal verder. Een voorbeeld: verzoening en vergeving - ach, misschien moeten we eerst wat oude beelden opruimen. Vergeving wordt gevraagd wanneer men gezondigd heeft. Vergeving wordt aan God gevraagd wanneer men dat behoeft. Maar vergeving is nooit goedkoop. Het vraagt bekering van beide partijen en bekering is dan een beeld en het verbeeldt hoe twee zich weer toekeren naar elkaar om samen verder te gaan. Daarin wordt terdege gezien wat is gedaan. Maar dan wordt er ook gezegd door God en zo door allen die in zijn naam vergeven: "Je bent meer dan dat wat je nu gedaan hebt, ik spijk je niet vast op deze zwakke kant maar doe een beroep op je om het andere in je te laten zien". Dan betekent vergeving niet zoals ooit geleerd: 'okay, zand erover', maar geeft vergeving, een nieuw perspectief - zo in de zin van: 'ik wil verder met je, ga dus verder en zondig niet meer'. Gods barmhartigheid is een oproep aan ons om evenzo te doen. Dus vraagt Gods barmhartigheid aan ons dat we opnieuw verantwoordelijkheid nemen in het vertrouwen dat onze persoon niet samenvalt met onze schuld. God is degene die vrijspreekt en zo weer echt ruimte geeft om te leven. Zo wordt duidelijk dat hij in vergeving ons een nieuwe toekomst biedt. Maar daarvoor moet de mens wel voor zichzelf onder ogen zien wat en wie hij is. De mens mag zichzelf kennen en voor zichzelf erkennen dat hij niet alles kan, niet alles goed kan.

Hij mag weten wie hij is en als je dat weet dan mag de ander er ook zijn zoals hij is. Zo en alleen zo begeleiden we mensen tot God door hen te helpen zichzelf te ontdekken en te accepteren. Dan helpen we elkaar en dan zeggen we elkaar hoe God als een vader wachtend en verlangend uitziet naar de komst van zijn zoon of dochter en we zeggen elkaar ook dat je jezelf aanvaard mag weten bij God. Dat was een belangrijk deel van onze priesteropleiding: zelf te zien wie je bent voor jezelf, voor de ander en ook voor God door gesuperviseerd mensen te helpen zichzelf te vinden en de weg naar God te openen. Mensen tot bij God brengen, mensen verzoenen met God.

Dit lijkt mij het centrale in het sacrament van de wijding, het centrale ook in mijn priesterschap: dat wij als opdracht meekrijgen iets van Gods barmhartigheid kenbaar te maken in onze taak om mensen te vergeven en ze zo te verzoenen met zichzelf, met de ander en met God zelf. Die taak is ons gegeven bij de wijding. Door de gave van Gods Geest, die verzoent, mogen wij mensen vergeven door Gods Geest en hen zo geleiden tot de tafel van de Heer. In vroeger dagen was het sacrament van het altaar bijna het allerbelangrijkste, maar wellicht is dat meer een uitvloeisel van de taak om mensen te verzoenen met zichzelf, met de gemeenschap en met God. Want daar bij het altaar laat je door te breken en te delen allen delen in wat ons gegeven is: God zelf.

Door naar dat altaar te komen, geven mensen uitdrukking aan hun verlangen om bij God en bij elkaar te horen en zo zichzelf als meer dan de zichtbare persoon alleen te zien, namelijk ook als een mens die bij God en bij anderen hoort, als mens die lief heeft en die bemind wil worden.

Toen ik zelf in 1986 in Oslo tot priester werd gewijd, is mij deze opdracht meegegeven: om vooral clement te zijn naar mijn medemens en hem of haar te laten delen in dat wat God ons mensen geeft: zichzelf... en dat niet alleen in brood en wijn- dat zijn slechts de zichtbare tekenen van zijn aanwezigheid - maar vooral in de gave van zijn medemens-zijn met ons. Dus de opdracht: wees barmhartig zoals God je vader barmhartig is. Om dat goed weer te geven, gebruikt men symbolen in de wijdingsplechtigheid: je moet gaan liggen in het middenpad wanneer de vele namen van heiligen worden gezongen, allemaal mensen die het vóór jou gedaan en dus ook gekund hebben. Dus de bemoediging: jij, kleine mens, jij moet het ook kunnen, om daarna op te staan, te verrijzen en de handen opgelegd te krijgen. Dat houdt een taak in: help mensen op te staan en geef hen met je handen de warmte door van Gods liefde en bemoediging. En je wordt gekleed met een ander kleed: een nieuw habijt, een nieuwe habitus, een nieuwe houding waarin je belooft altijd mensen tegemoet te komen om met hen samen te zoeken naar sporen van God in hun leven.

En natuurlijk krijg je het evangelieboek als een boek waarin mensen hun verhaal kunnen herkennen in de beelden daar gebruikt, om hen als het ware te laten voelen dat ook hun leven bekend en geliefd is bij God; en de kelk en de schaal met brood want niets van wat je krijgt, zal ondeelbaar zijn. Je moet én breken én delen en zo meedelen aan anderen hoe God voedsel en drank wil zijn voor het leven.

In 1986 ben ik in de St Hallvard kirke in Oslo gewijd. Nog niet zo lang geleden was ik bij de wijding van een van mijn leerlingen in Oslo. 22 jaar nadat ik zelf gewijd ben. Wat een belevenis. Daar ervoer ik het meest dat wat je zelf gekregen hebt, je ook hebt mogen doorgeven aan anderen

HET HUWELIJK

Waarom is het huwelijk een sacrament? Wat is de betekenis van het huwelijk, in religieuze zin? Bij die vragen wil ik stilstaan, maar wel met een omweg, cirkelen om dat geheim, om dat mysterieuze woord dat liefde is, zoveel bezongen in allerlei liederen maar moeilijk precies onder woorden te brengen, zeker in relatie tot God.

In de tijd van Jezus bestond er een discussie over het samenvatten van de wet, van Gods lering. Onlangs hebben we daarover nog in het evangelie gehoord.

Een wetgeleerde, vroeg om Hem op de proef te stellen: 'Meester, wat is het grootste gebod in de wet?' Jezus zei hem: '*U zult de Heer uw God liefhebben met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand*'. Dat is het grootste en eerste gebod. Het tweede is daaraan gelijk: '*U zult uw naaste liefhebben als uzelf*'. Aan deze twee geboden hangen heel de Wet en de Profeten. (Mattheus 22, 36-40)

Jezus vat heel de lering van de bijbel samen in twee regels: het gaat om God dienen en je naaste, want hij is als jij. Een andere samenvatting van de bijbel kennen wij ook nog als gezegde: wat gij niet wilt dat u geschiedt, doet dat ook een ander niet.

Ook die komt uit de tijd van Jezus als een samenvatting van heel de schrift. God dienen en je naaste; dat is de gulden regel waarin Gods lering samen te vatten is. God dienen, wat kan dat in onze tijd betekenen? Hoe kan men zinvol over *God dienen* spreken bij wat je meemaakt in je leven? En zeker bij wat je meemaakt aan tegenslag, in je persoonlijk leven: echtscheiding, ziekte of afscheid van iemand die je dierbaar is. Hoe kun je zinvol over God dienen spreken bij wat er in de samenleving gebeurt: oorlog, aanslagen, zinloos geweld of een oneerlijke verdeling van welvaart en welzijn. Hoe dan zinvol te spreken over God dienen?

Misschien kunnen we wel niet meer zeggen dan dit: we staan regelmatig verwonderd om het mooie om ons heen, de kleuren in de natuur, de geboorte van een kind, de liefde tussen mensen. Misschien kunnen we over God niet meer zeggen dan dat Hij degene is die onze verwondering oproept en die ons zo in beweging houdt, en gaande houdt in liefde en betrokkenheid op de ander. God mogen we danken: we hebben het leven aan hem te danken, Hij draagt ons. God dienen is dan ook: met verwondering in het leven staan. Vanuit die verwondering kun je zeggen: Hij is ons niets verschuldigd, wij hem alles. Misschien kunnen we vooral dit van God zeggen: Hij is die goed is voor alle mensen, die respect en menslievendheid betekent.

God is de aanwezige, "Hij die er is" luidt zijn naam, of: "Ik zal er zijn voor jou" geen echte naam waarmee je iemand kunt inpakken, de Aanwezige, de Eeuwige, bij gebrek aan beter vaak vertaald als de Heer (niet in de zin van degene die mij overheerst maar degene die mij overstijgt.)

Hij die er is voor jou en voor ieder van ons, die met ons meetrekt op onze levensweg. Hij is liefde, dat heeft Hij in Jezus ten volle aan het licht gebracht. Jezus heeft laten zien dat God liefde is: wij zijn kinderen van één Vader, die 'abba', mogen zeggen, abba in de spreektaal van toen klinkt als papa nu. Die liefde mogen wij mede gestalten geven en God is diegene / datgene wat ons overstijgt. Hij is groter dan ons hart. Vanuit dit licht wordt duidelijk dat de andere kant van God dienen is: je naaste dienen, want die is als jij! Niet praten maar doen: gerechtigheid doen, de ander tot zijn recht laten komen. Het bekende evangelie van de barmhartige Samaritaan gaat daar ook over: de ander tot zijn recht laten komen. Aan Jezus wordt de vraag gesteld: *wie is mijn naaste?* In het voorbeeldverhaal dat Hij vertelt vindt een perspectiefwisseling plaats. Niet het slachtoffer is de naaste maar degene die te hulp schiet wordt de naaste van het slachtoffer. Dat is de kern van het evangelie: aandacht hebben voor je naaste, daar gaat het om. Hij is als jij! Zij is als jij! Dat is die andere kant van diezelfde medaille: liefde voor God en liefde tussen mensen horen bij elkaar.

Mensen ervaren in die verbondenheid tussen elkaar iets van Gods verbond met mensen, zijn verbinding met ons waardoor zijn 'er zijn voor ons' zichtbaar wordt en gestalte krijgt. Bij een huwelijk gaat het om de liefde van twee mensen, die best verschillend mogen zijn, maar die verbondenheid kennen als de basis van hun samenzijn.

Dat is allereerst een puur menselijk gevoel, er is niets religieus of heel verhevens aan. Het gaat om de aantrekking van twee mensen, die elkaar graag zien, steeds meer willen zien en heel hun leven met elkaar willen delen. Twee mensen die niet zonder elkaar meer kunnen en samen door het leven willen gaan. Dat is de eerste laag. Een puur menselijke laag.

Toch is er ook sprake van een diepere verbondenheid. In het gelaat van de ander mogen we iets van Gods gelaat ontdekken. De ander, als die mij aankijkt - niet vanachter een toonbank of een loket - maar met zijn of haar vraag in de ogen dan is daar de plek waar de Ander bij uitstek verschijnt.

Dat contact, die relatie, daar komt het op aan.

Daar vermoed ik het anders zijn van de ander, daar komt die persoon voor mij als persoon tot leven. In die verwondering licht het wonder bij uitstek op.

Daar komt ook iets aan het licht van het eigene van die ander, wat nooit helemaal te beschrijven is, of te benoemen, omdat die ander altijd ook 'anders' blijft. Daarom blijft een relatie, een huwelijk ook altijd nieuw.

Juist daarom mogen we zeggen dat in die blik van de ander die mij echt aanziet iets van Gods gelaat verschijnt. En zo noemen we die verbondenheid van mensen ook een verbond, een verbinding tussen God en mensen, een plek waar het alledaagse heilig wordt. Het is een verbond waarin Gods liefde mede gestalte krijgt door de liefde van mensen. Het is een verbinding tussen mensen die verwant is met de band tussen God en ons.

Over die band van man en vrouw vragen we dan ook Gods zegen bij het sacrament van het huwelijk. We plaatsen het alledaagse in een sfeer van heiligheid. Daar klinkt heel worden in door, gericht staan op het heil, het wel-zijn van de ander. Door het sacrament van het huwelijk laten we zien dat in die gewone puurmenselijke verbondenheid een diepere dimensie schuilgaat: zij is uitdrukking van Gods liefde; door onze handen geven we zijn liefde gestalte.

We zijn betrokken op de ander, op zijn of haar geluk, we willen niets liever dan dat die ander gelukkig wordt en we willen in dat geluk delen. Dat geldt trouwens voor elke menselijke relatie, ook voor elke goede vriendschap. Wij mensen kunnen immers niet leven zonder elkaar; als het alleen aan onszelf lag, werden we niet eens geboren. Wij mensen zijn steeds op anderen betrokken, vol passie voor wat leven mogelijk maakt en doorgeeft en met verzet tegen wat het leven niet opbouwt maar vernietigt.

Maar juist dat maakt een huwelijk tot een unieke relatie, dat we heel ons leven met die éne ander willen delen, dat we in vriendschap en solidariteit op die éne betrokken willen zijn die elke morgen nieuw voor mij is en voor wie ik nieuw mag zijn, vanuit die liefde en trouwe zorg, in goede en kwade dagen, alle dagen van ons leven. Alle gehuwden wens ik toe dat zij zo verwonderd in het leven mogen staan, verwonderd om die ander - heel dichtbij - in wie iets van die Ander in doorklinkt.

DE ZIEKENZALVING

De ziekenzalving of bediening - zoals we vroeger zeiden. Bediening: een woord waar nog velen van schrikken, omdat dat woord echt het laatste aanduidde. Het sacrament van de zieken...Vaak een gebeurtenis in de familie en met vrienden om de gelegenheid te hebben goed afscheid te nemen van elkaar. In het ziekenhuis merken ze veelal, dat een bijna magische bediening (zo in de zin van: dan kom je tenminste in de hemel) niet meer voorkomt.

Mensen willen bewust afscheid nemen van het leven of als het leven onverwacht tot een einde is gekomen, bewust afscheid nemen van de persoon. Ritueel, want het ritueel geeft steun, geeft houvast en ieder kan dan iets doen of zeggen wat anders nooit gedaan wordt.

Het evangelie over de opwekking van Lazarus gaat over de persoon die geen afscheid kon nemen tijdens zijn leven en over de personen rondom hem die geen afscheid konden nemen van hem. En toch.

Het kon bijna niet mooier. Aan het begin van het evangelie wordt verteld dat Maria Jezus had gezalft met geurige olie. Ze was de zus van Lazarus, in het hebreuws: el-azar: God helpt. Olie en God tegelijk aanwezig, bij een zieke, want Lazarus was ziek. En de twee zussen melden dat aan Jezus, en vragen hem te komen. Later zelfs verwijten ze hem niet op tijd te zijn gekomen. Alsof ze naar de pastorie gebeld hebben en gevraagd om de ziekenzalving.

Het mag duidelijk zijn dat we zo elementen uit deze evangelietekst lichten om ons thema vandaag wat aan te zetten. Wie weet, is dat wel zo. Maar wie weet, is het ook anders bedoeld. Anders, in de zin van heel religieus (en niet kerkelijk religieus). Denkt u zich eens in: drie mensen leven samen, een is er ziek, dood-ziek. Ze weten zich geen raad, en wat doen ze? Ze roepen om hulp. Een heel menselijk gebaar, maar ze doen meer: ze roepen God om hulp. Hij alleen is Heer over leven en dood. Hij alleen kan helpen. Ze weten dat zij leven in een bredere context: de hele wereld, Gods wereld, de wereld van Hem die ons leven en niet onze dood wil. Hij moet er dus bij gehaald worden. Hoe? Heel reëel, door te komen, of ook anders: door zijn aanwezigheid present te stellen in tekenen die de mensen verstaan.

Een zalving was zo'n teken. De zalf of de olie bemiddelde Gods steun en kracht aan de mensen, de steun en de kracht die Lazarus nodig had in die crisis van de dodelijke ziekte.

De zalf of de olie werd toen al gebruikt om mensen te sterken voor een taak, koningen en priesters werden gezalft en kregen Gods steun mee. Dus waarom niet aan de stervenden, zij die het moeilijk hebben en een stap moeten maken een nog ongewisse toekomst tegemoet. De twee zussen doen dus iets wat heel menselijk is en plaatsen vanuit hun gevoel hun beminde broer in een grotere context: de alomvattende nabijheid van God in tijden van crisis en ellende. Ziehier hoe de zalving van een beminde aansluit bij het oermenselijke en oerreligieuze gevoel van de mens.

Dat gevoel heeft de kerk vorm gegeven, wellicht nog voor Johannes zijn evangelie schreef. Het wordt uitdrukkelijk in de H. Schrift vermeld, in de pastorale brief van Jacobus, een tekst die probeert mensen te helpen hun geloof te belijden in de moeilijke wereld waarin zij leven:

Heeft iemand van u te lijden? Laat hij bidden.

Is iemand opgewekt? Laat hij een loflied zingen.

Is iemand van u ziek? Laat hij de oudsten van de gemeente roepen; zij moeten een gebed over hem uitspreken

en hem met olie zalven in de naam van de Heer.

En het gelovige gebed zal de zieke redden en de Heer zal hem oprichten.

En als hij zonden heeft begaan, zal het hem vergeven worden. (Jac 5,13-17).

We zijn nu al midden in het sacrament aangekomen. Het is een ritueel voor mensen die ziek zijn, en die gestrekt moeten worden. Gelukkig niet alleen om te sterven, maar ook om met de ziekte verder te kunnen leven wanneer ze ermee moeten leren leven. Het sacrament wordt dan een moment van stilstaan bij de situatie en een zoeken naar nieuwe zingeving binnen de bestaansmogelijkheden. Mensen hebben daarbij steun nodig van elkaar (daarom is vaak de familie erbij) en van God. Zo weten ze zich gedragen door de almacht zelf.

Maar, en dat weten we allemaal, het is vaak ook een moment van voorbereiding op de dood: de zieke gaat overlijden en zal overgaan naar een andere wereld, zal met onze handen worden overgedragen aan de handen van de levende God. En het is een voorbereiding voor de familie en naasten om de zieke over te geven en het leven zonder hem of haar verder op te pakken. Een moment dus waarop men even terug kijkt op de betekenis van elkaar voor elkaar. Feitelijk gebeurt dat ook in het verhaal van Lazarus. Lazarus was ziek, en was al gestorven. Hij was over naar de andere wereld. Zijn dood betekent dan zoveel als dat God hem opwekt tot nieuw leven. Dat nieuwe leven is hier zo verbeeld: Jezus laat hem opstaan uit de doden om de anderen te laten zien dat hij een nieuw leven zonder pijn en ziekte heeft gekregen van God en bij God.

Alleen om dat te doen geloven wordt de opwekking bijna als een historisch feit weergegeven. Of dat zo gebeurd is, laat zich raden. Voor de zussen van Lazarus mag dat een troost zijn: zij zien (bijna realistisch) voor zich dat hun broer zal leven, dat hij weer een gezond lichaam zal hebben voor het leven bij God. En daarover wordt ook gepraat in het evangelie. De zussen immers weten dat God mensen zal doen opstaan, woorden in geloof gezegd (en waarschijnlijk ook heel menselijk bedoeld: want hoe kunnen wij ons een leven na de dood voorstellen dan alleen zo werkelijk?) en in echte religiositeit beleefd: God heeft geholpen. Jezus kwam en riep namens God en er kwam op zijn woord (als bij de schepping) nieuw leven. Zie hier de betekenis van het verhaal.

Maar nu terug naar de ziekenzalving. In het ziekenhuis - het zal u niet verbazen - maakte ik dat heel vaak mee. En hoewel er een ritueel is, we proberen altijd aan te sluiten bij het oermenselijke en oerreligieuze gevoel van de mensen. Geen ziekenzalving is ooit hetzelfde. Het is voor ons zo langzamerhand een heel nabij en geliefd gebeuren geworden, waarin mensen - vaak door hun tranen heen - aan kunnen geven hun lot te aanvaarden en waarin de familie vaak evenzeer met tranen, kan aangeven de zieke los te moeten laten. Soms wordt dan wel eens heel religieus gezegd tot de zieke: let go, let God. Een letter verschil, maar wel van een enorme betekenis.

Want zoals zij daar waren in het leven, heel vertrouwd, zo zal de overledene aan de andere kant degene treffen met wie hij of zij al vertrouwd is. Zo bidden we vaak mensen Gods steun toe, vaak ook door met zijn allen te zalven. Dat staat niet in het officiële ritueel, maar wat een symbool en wat een gebaar als je het wel doet! Op die manier kunnen mensen heel nabij zijn, door iets te doen - gezamenlijk - en door iets te doen wat voor de zieke van belang is: de aanraking, de wens om steun, de kracht van de nabijheid.

Vaak wordt er iets in het oor gefluisterd, een laatste groet, een laatste boodschap, een laatste... ja vult u zelf maar in. Soms kan dat ook heel waardevol zijn, zeker als men nog iets te vereffenen heeft en men zich dan niet alleen met het lot van de dood verzoent, maar ook met elkaar. Er wordt dan veel gedeeld: pijn, verdriet, vreugde (er wordt ook vaak gelachen), leven. Er wordt dan veel beleefd, en vooral: een leven komt tot voleinding. Zo treffen we in het ziekenhuis vaker een verzoenende dan een gezende God. We sluiten het ook gezamenlijk af, in gebed, het gebed dat wij allen kennen, soms aarzelend gebeden: niet alleen het Onze Vader (om de vertrouwdheid met God te onderstrepen) maar ook het Wees gegroet. U weet wel: nu en in het uur van onze dood. Velen worden rustig, vaak allen. Dan kan en mag er gebeuren wat te gebeuren staat, in de wetenschap en het geloof dat er meer is dan deze wereld. In die nieuwe wereld mag de persoon ontwaken en mag een nieuw ochtendgloren, wel gegund, hem of haar wekken tot leven.

BROCHURE OVER LITURGIE

Parochiële Eenheid - Nuenen - Gerwen - Nederwetten

Wat is liturgie eigenlijk?

Wanneer je de handboeken over liturgie opslaat, lees je snel zinnen als "Eredienst en liturgie worden wel eens omschreven als de uiterlijke vorm van een godsdienst, de 'uitdrukking' van de innerlijke religieuze gevoelens". Inderdaad, geloof en geloofsbeleving vragen om een zichtbare en hoorbare uiting in woorden en tekens. Het geloof wordt naar buiten toe beleefd in rituele handelingen. De mens legt zijn ziel in woorden die we met onze stem uitspreken en handelingen die we met ons lichaam verrichten. Liturgie is ook de technische benaming geworden voor de eredienst. Eredienst is een dialoog tussen God en de mensen. God wil zich tot ons richten. Wij mogen Hem antwoorden en ons tot hem richten. God verkeert met de mensen in de taal en de tekenen die Jezus zelf ons gegeven heeft. Hij is immers de mensgeworden Zoon van God. Zo kan Jezus bij uitstek de brug, de verbinding vormen tussen mensen en God. God geeft, de mensen ontvangen en antwoorden. Deze dialoog is niet alleen geestelijk, onttrokken aan het lichamelijke, maar omvat de hele mens: geest en lichaam. Liturgie is zo een uiting van het geloof van de mens in God. Wij mogen erop vertrouwen dat God zijn naam gestand doet: Hij wil er zijn voor ieder van ons. Daar mogen we Hem op aanspreken. Dat doen we in de liturgie.

Liturgie: als individu en als gemeenschap

Liturgie omvat zowel de persoonlijke vormen van de individuele mens als ook de gemeenschappelijke vormen van het volk Gods dat onderweg is naar het rijk van God.

Het woord liturgie komt uit het Grieks. Letterlijk vertaald is het 'het werk van het volk'. Het heeft al in de Griekse wereld de betekenis van het werk van de individuele mens, van de mensen samen en van de mens als gemeenschap. We kunnen het ook zo uitleggen: in een kantoor zit iemand te werken. Hij is bezig met zijn werk (individueel). In dezelfde ruimte zitten ook anderen die werken. Zij werken tegelijk, wie weet met het zelfde soort werk (samen in de zin van 'allen zijn bezig met hetzelfde'). Soms ook werken mensen samen aan een project: de een doet dit, de ander dat, en die puzzelstukjes worden bij elkaar gelegd tot een gemeenschappelijk werkstuk (als gemeenschap).

Dit vertaald naar de meer kerkelijke context: iemand kan in stilte voor zichzelf bidden (individueel), en mensen kunnen tegelijk bidden in dezelfde ruimte (bijv. in de stilte voor een viering) en mensen kunnen worden uitgenodigd om als parochie samen het gebed te bidden (gemeenschapsvormend).

In de christelijke liturgie is het werk van het volk altijd het werk dat men doet voor God en voor alles en allen die God hen geeft.

Zo krijgt liturgie de betekenis van een dienst aan God, de ander, de gemeenschap en ook aan het individu. Anders gezegd: ik bid tot God voor de mensen die mij omringen, dat wij samen een werk goed mogen klaren.

Een voorbeeld

Christenen kennen allen het 'Onze Vader'. Iedere christen zal het geregeld bidden, in de kerk, voor het eten, of als afsluiting van de dag. In de kerk bidt de gemeenschap op aanmoediging van de voorganger: 'Laten wij bidden met de woorden die Jezus en die onze ouders ons geleerd hebben'. Iedereen bidt mee, iedereen kent de tekst en iedereen doet mee. Men vormt een gemeenschap door samen hetzelfde gebed te bidden. U ziet het: de gemeenschap werkt samen aan dat ene gebed.

Voor de kerkdienst begint zullen veel mensen zich wat voorbereiden op de liturgieviering. Of als dankgebed voor het eten, bijv. voor de maaltijd. Ze bidden zachtjes het Onze Vader. En zij zullen weten dat anderen ook dat gebed bidden. In een ruimte werken mensen tegelijk aan de komst van Gods rijk met diezelfde woorden. Liturgie als iets wat je tegelijk met anderen kunt doen.

Mensen hebben ook behoefte om alleen te bidden. Hoe? Ach, met de woorden die we ooit geleerd hebben. Ook op die manier helpt de liturgie ons te bidden, ja zelfs is ook ons eigen bidden een vorm van liturgie.

Waarom? Omdat het een vorm van eredienst is waarin de christen zijn relatie tot God uitspreekt. Hij antwoordt op Gods roepen en geven. Zij spreekt God aan op zijn zorg voor ons. Waarom nog meer? Omdat het ook geleerd is door mensen die ons door God gegeven zijn: Jezus, en natuurlijk ook hen die ons leren met eerbied en respect om te gaan met God en medemens vanuit hun eigen eerbied voor God.

Nog een voorbeeld

Christenen dopen hun kinderen. Ouders komen met hun pasgeborene naar de kerk om het God en de gemeenschap van christenen (de parochie als deel van Gods kerk) aan te bieden. Ouders vragen om liturgie, om een hen en anderen bekende rite die duidelijk maakt dat het aangeboden kind door God en zijn gemeenschap wordt aanvaard. Of om hun verwondering en dankbaarheid tot uitdrukking te brengen om het nieuwe leven. De doopliturgie zal duidelijk maken in woorden en handelingen dat het kind door God en zijn gemeenschap gekend zal worden. Op eenzelfde manier als waarop anderen in die gemeenschap zijn opgenomen wordt dat kind aanvaard als lid van de gemeenschap van God in deze wereld.

Namens de gemeenschap doopt de voorganger met water, zalft hij met olie en ontsteekt het licht aan de paaskaars. Een persoon doet dit namens de gemeenschap. De parochie (kerk) is in hem vertegenwoordigd, ja zelfs spreekt en handelt hij namens God. Niet iedere aanwezige bij een doop zal deze handelingen verrichten, en dus zal niet ieder hetzelfde doen, maar wel zullen alle aanwezigen in de geest meedopen door mee te doen in gebed, in aandacht en liefde voor de dopeling en voor hen die het kind omringen.

Enige lijnen te trekken?

We spreken over liturgie wanneer er sprake is van een eredienst waarin mensen in geloof aanvaarden en beantwoorden wat God hun geeft. We spreken over liturgie wanneer er sprake is van woorden en handelingen die de individuele christen, die christenen samen en die christenen als gemeenschap zeggen en doen om uiting te geven aan hun geloof.

Mis?

Is de eucharistieviering - of de mis zoals we gewoonlijk zeggen - de enige vorm van liturgie? Mis! Uit het voorafgaande mag duidelijk zijn dat liturgie meer vormen bevat dan de viering van de eucharistie alleen.

In de vele jaren van de kerk heeft liturgie altijd meer vormen gekend. Ja zelfs de eucharistieviering heeft vele vormen gekend. Thans leggen we - na het concilie in Rome in de jaren zestig van de vorige eeuw - meer de nadruk op het samen vieren.

Dat betekent dat christenen gezamenlijk de aanwezigheid van God in hun midden vorm geven door samen te bidden, samen te luisteren naar Gods woord en samen ter communie te gaan. Vandaar dat de taal de volkstaal is geworden, dat het altaar meer in het midden van de ruimte is komen te staan en de priester met zijn gezicht naar de mensen staat, zodat tussen priester en kerkgangers (= temidden van alle christenen) God tegenwoordig komt in sacramenten.

In vroeger eeuwen namen christenen op andere manieren deel. Men kon de taal (Latijn) niet volgen, handelingen gebeurden deels buiten hen om en men zag alleen de hostie opgeheven, maar smaakte deze niet. Voor hen was dat toen ook deelname aan het Godswerk door meer 'geestelijk' ermee verbonden te zijn. In de Middeleeuwen was het zien van de geconsacreerde hostie voor de kerkgangers het belangrijkste. Zo nam men deel aan de eucharistie. Dan ontstaat ook de gewoonte deze hostie op een bijzondere wijze te tonen in de monstrans. Aan het begin van de 20^e eeuw benadrukt de liturgische beweging dat gelovigen actief moeten deelnemen aan de H. Mis. Paus Pius X bevordert dat mensen vaak ter communie gaan. Er komen volksmissaals zodat kerkgangers kunnen volgen wat de priester bidt en zegt: de vertaling staat naast het Latijn. En het Tweede Vaticaans Concilie versterkt deze ontwikkeling door het invoeren van de volkstaal en door weer terug te gaan naar de opstelling uit de eerste eeuwen: we vieren samen de eucharistie rond het altaar, de tafel van de Heer.

Is de mis de enige vorm van liturgie?
Mis!

Liturgie omvat vieringen van de gemeenschap van God waarin christenen hun geloof beleven en waar ze individueel of samen met anderen aan kunnen deelnemen. Zo gezien is er geen verschil in liturgie als eredienst tussen een eucharistie-viering of een woord- en communieviering, ook al zijn de vormen verschillend. Liturgie kent dus vele vormen. In een woord- en communieviering zijn christenen verzameld om hun geloof in God te beleven en Gods gaven te ontvangen en te beantwoorden. De gemeenschap bidt samen, luistert samen naar Gods woord en neemt samen deel aan Gods maaltijd door de eucharistische gaven (in een eucharistie-viering geconsacreerd) te ontvangen. In een eucharistieviering zijn christenen ook verzameld om hun geloof in God te beleven en Gods gaven te ontvangen en te beantwoorden. De gemeenschap bidt samen, luistert samen naar Gods woord en neemt samen deel aan Gods maaltijd in het mystieke gebeuren van de consecratie van brood en wijn tot de eucharistische gaven die worden uitgedeeld.

Ja zelfs kent de kerk gebedsvieringen die ook een vorm van liturgie zijn. In kloosters - en in toenemende mate ook in parochies - zijn er morgen- en avondgebeden waarin de gelovigen psalmen bidden en lezingen uit de H. Schrift overwegen.

Rozenkransgebeden zijn alom bekend. Christenen bidden in de rozenkrans tot God om op voorspraak van Maria te bidden voor anderen en om Gods goede gaven aan mensen te overwegen. Ze doen dit individueel, of samen in een ruimte (in de kerk, of thuis op de kokosmat), of gezamenlijk op een daartoe geëigende tijd in de parochiekerk.

Ja zelfs kent de kerk liturgische vormen voor sacramentele handelingen. Denkt u maar aan de biecht die dan wel individueel was, maar waarin mensen via een priester als man van Gods Kerk God om genade en bijstand vroegen. Ook in de biecht waren er gebeden die gelijk waren voor allen die kwamen. Later heeft men boetevieringen ingevoerd - naar een oud model. De gemeenschap vraagt om nabijheid en vergeving. En zo uit de gemeenschap haar geloof in de verzoenende God. Een boeteviering wordt een liturgie van vergeving voor allen.

En zo is er ook de ziekenzalving. Christenen vragen om Gods steun in een levenscrisis of bij hun levens-einde. Namens de kerk spreekt de voorganger woorden van troost en vergeving en zalft hij in aanwezigheid van familie en anderen (de gemeenschap) de zieke met gewijde olie, zichtbaar teken van Gods steun aan mensen in zo'n situatie.

Vele vormen van liturgie: Vele wegen om ons geloven te beleven

Liturgie is er voor de mens. Liturgie is er om de mens te helpen zijn geloof te beleven en te uiten naar God, en samen met anderen. Zo zal de gelovige mens in liturgie mogen ervaren nooit alleen te zijn. Immers, God is er altijd en overal waar mensen Hem nodig hebben.

Hij mag zich dus altijd tot God wenden. Zo zal de christen in en door de liturgie altijd mogen weten dat meer mensen samen met hem op weg zijn en hem dus zullen verstaan en helpen wanneer hij hulp behoeft.

BROCHURE OVER LITURGIE VAN DE EUCHARISTIEVIERING OP ZONDAGEN EN FEESTDAGEN

Liturgie - en dus ook de eucharistieviering - kent een ritme, dat vergelijkbaar is met de ademhaling. Het gaat om inademen en uitademen. Zo gebeurt het ook in de kerk. We ontvangen en reageren daarop. We horen het Woord van God en verwerken dat in de overweging, we stemmen daarmee in in de acclamaties en de geloofsbelijdenis. We ontvangen de Communie en reageren door gebed, in stilte en door de voorganger. Dit ritme van in- en uit-ademen is wezenlijk voor een goede liturgie.

Een eucharistieviering kent vier delen:

1. Opening
2. Dienst van het Woord
3. Dienst van de Maaltijd
of eucharistie
4. Besluit.

Binnen elke eucharistieviering kunnen we deze vier delen onderscheiden. We willen streven naar een evenwichtige opbouw van het geheel, waarin beide hoofdelementen, de Dienst van het Woord en de Dienst van de Maaltijd, gelijke aandacht krijgen.

1. Opening

De openingsritus van de eucharistieviering heeft het karakter van een begin of een inleiding. Als kerkgangsters komen we van overal bijeen in de kerk. We willen één gemeenschap vormen om Gods Woord te kunnen verstaan en God dank te kunnen zeggen in de eucharistie.

De Openingsritus kent enkele delen:

- Intredelied: hierin zingen we elkaar toe om één gemeenschap te vormen. Dit lied bindt mensen samen; het is dan ook een lied dat - minstens in een refrein - samen met allen gezongen zal worden.
- Begroeting door de voorganger
- Inleiding op de thematiek van de zondag waarin kort de leidraad van de lezingen aan bod komt
- Schuldbelijdenis of gebed om vergeving: hierin drukken wij uit dat wij falende mensen zijn en dat we mogen vertrouwen op Gods barmhartigheid als we zijn Woord gaan horen en deelnemen aan de Dienst van de Maaltijd.
- Heer ontferm U (gebeden of gezongen)
- Eer aan God (gebeden of gezongen; deze lofzang vervalt in Advent en Veertigdagentijd vanwege het inkeer karakter van die periode)
- Openingsgebed: hierin richt de voorganger zich tot God namens de verzamelde gemeenschap. Soms wordt het collectagebed genoemd naar het Latijnse woord voor verzamelen. Dit gebed sluit de openingsritus af.

2. Dienst van het Woord

Samen met de Dienst van de Maaltijd vormt de Woorddienst een van de twee hoofddelen van de eucharistieviering. Het voornaamste deel van de Dienst van het Woord bestaat uit de lezingen uit de Bijbel met de daarbij horende gezangen.

Op zon- en feestdagen zijn er drie bijbellezingen aangegeven in het Lectionarium, het lezingenboek. Om praktische redenen lezen we in de kerken van onze parochies vaak alleen de eerste en de derde lezing (= evangelie).

De Dienst van het Woord heeft de volgende delen:

- Eerste lezing uit het Oude Testament; in de Paastijd uit de Handelingen van de apostelen. De keuze van deze lezing is geïnspireerd op het evangelie van de zondag. Er is vaak sprake van eenzelfde gedachte of verhaal (bijvoorbeeld een wonderverhaal) of juist van een tegenstelling tussen beide.
- Antwoordpsalm: in de psalm antwoorden we als gemeenschap op de eerste lezing. Denk aan het ritme van in- en uitademen. We reageren als gemeenschap. De antwoordpsalm is dus geen 'tussen'-zang. Dit woord suggereert dat er een afwisseling nodig is tussen de lezingen. De psalm wordt gekozen als antwoord op de eerste lezing en hangt dan ook samen met het evangelie. Omdat deze psalm een antwoord is en een verbinding maakt naar het evangelie wordt de afsluiting van een psalm 'Eer aan de Vader...' nu niet gebruikt. We willen ernaar streven zoveel mogelijk van deze psalmen te gebruiken, door ze te zingen of te bidden uit de bundel.

- Tweede lezing uit de Apostelbrieven (van Paulus, Petrus enz.). In de Advent/Kersttijd en Veertigdagen en Paastijd hangt de tweede lezing samen met het evangelie en de eerste lezing. Op de meeste zondagen kent de tweede lezing een eigen volgorde. Daarom laten we in onze kerken deze lezing vaak weg als er geen inhoudelijk verband is met de eerste lezing en het evangelie.
- Alleluiavers of evangelielied: lied ter voorbereiding op het evangelie. Dit kan ook na het evangelie gezongen worden als acclamatie.
- Evangelie: de voornaamste van de lezingen omdat Christus daarin tot ons spreekt. Op deze wijze is de Heer zelf aanwezig binnen de Woorddienst. Daarom gaan we staan bij deze lezing. Op feestdagen kan het boek met wierook worden geëerd.

We stemmen in met de lezingen door te zeggen 'Wij danken God' als de lector de lezing beëindigt met 'Zo spreekt de Heer'. Na het evangelie zingen we de acclamatie: als gemeenschap stemmen we in met Gods Woord en we eren hoe Jezus tot ons spreekt in het evangelie.

- Preek: in de preek of overweging wordt een verbinding gemaakt tussen de woorden van de Schrift en ons als mensen van deze tijd. Welke betekenis heeft deze boodschap voor ons leven van alledag?

- Geloofsbelijdenis: allen stemmen in met wat we gehoord hebben in het Woord van God en in het samenzijn als gemeenschap van de Heer.
- Voorbede: onze noden en vragen leggen we aan God voor als we bidden voor kerk en wereld en onze eigen gemeenschap. We stemmen in met de acclamatie die we zeggen of zingen.

Welke lezingen zijn gekozen in het Lezingenboek?

Tot het jaar 1969 kende de katholieke liturgie elk jaar dezelfde lezingen. Nu onderscheidt het Lezingenboek (of Lectionarium) drie series: het jaar A rond het evangelie van Mattheus, het jaar B rond Marcus (en ook Johannes) en jaar C rond Lucas. Johannes heeft geen 'eigen' jaar maar komt elk jaar in de Veertigdagen en in Paastijd aan bod en vooral ook in het B-jaar. Bij elke lezing heeft men - zoals hierboven al vermeld - een eerste lezing gekozen en een antwoordpsalm.

3. Dienst van de Maaltijd of Eucharistie

De Dienst van de Maaltijd is het tweede hoofdonderdeel van de eucharistieviering. Dit deel heeft verschillende elementen die ontleend zijn aan het Laatste Avondmaal: Jezus nam brood en beker - Hij dankte God - Hij brak het brood en deelde het. We zien diezelfde handelingen terug in de onderdelen: gereed maken van de gaven, het eucharistisch gebed en de communie.

- a) gereed maken van de gaven: Bij de collecte worden de gaven van de gemeenschap ingezameld.

De misdienaars of acolieten brengen het brood en de beker naar het altaar. Zoals Jezus brood en beker nam bij het Laatste Avondmaal, zo brengen wij de Tafel in gereedheid met de offerandegebeden, het 'Bidt broeders en zusters' en het gebed over de gaven.

b) het eucharistisch gebed:

zoals Jezus de Vader dankte bij het Laatste Avondmaal, zo is het eucharistisch gebed het voornaamste gebed van de viering. Door Jezus' woorden en handelingen te herhalen, wordt zijn aanwezigheid bij het Laatste Avondmaal tegenwoordig gesteld. Zo is de eucharistie het sacrament van Christus' lijden, sterven en verrijzen, waarin Hij zichzelf aan ons geeft in zijn Lichaam en Bloed onder de gedaanten van brood en wijn. Wij mogen dit doen om Hem te gedenken en God te danken om alles wat Hij gedaan heeft en zijn Geest te vragen over ons. Deze elementen vinden we terug in elk eucharistisch gebed:

- dankzegging om alles wat God gedaan heeft: dit gebeurt met name in de prelatie (= het inleidend gebed voor het Heilig) en direct na het Heilig.
- herinnering: we gedenken wat God gedaan heeft voor zijn volk en speciaal wat Hij gedaan heeft in Jezus. Zijn leven, zijn dood en verrijzenis worden genoemd en steeds ook de instelling van de eucharistie in het Laatste Avondmaal.
- gebed om de Geest: we bidden dat God voor ons zal blijven doen wat Hij gedaan heeft en ons zijn Geest daartoe zal schenken.

- lofprijzing: deze is de afsluiting van het tafelgebed: Door Hem, met Hem en in Hem zal uw Naam geprezen zijn.

In de vorm van acclamaties stemmen allen in met dit gebed door de voorganger, zoals het Heilig, Als wij dan eten van dit brood... en andere gezangen of gebeden gedeelten. Vanwege onze eerbied voor het tafelgebed en de instellingswoorden gaan we staan na een teken met de bel. Op bijzondere dagen kunnen we onze eerbied ook door het gebruik van wierook tot uitdrukking brengen, bij het gereed maken van de gaven en bij de instellingswoorden van het Tafelgebed. Het gebed des Heren, het onze Vader, sluit dit dankgebed af, samen met de lofprijzing 'Want van U is het koninkrijk.' Tegelijk is het de overgang naar het volgende deel, de communie.

c) breken en delen

De communieritus begint met het Onze Vader, gevolgd door de Vredeswens. We bidden om vrede voor de kerk en heel de mensheid en we wensen die vrede elkaar toe door elkaar een hand te geven en te zeggen 'Vrede van Christus'. Tijdens het Lam Gods wordt het Brood gebroken en in de Communie gedeeld, opdat allen deel hebben aan dit Sacrament waarin de Heer zelf tegenwoordig is. Bij het uitreiken van de communie wordt gezegd: "Lichaam van Christus". Daarmee duiden we aan dat het niet om zomaar brood gaat maar om het Brood van de eucharistie waarin Jezus zelf aanwezig is.

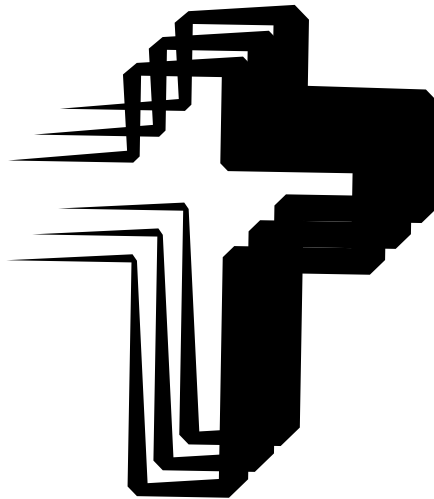
Maar ook zeggen we zo tegen elkaar dat we samen dat Lichaam van Christus, de kerk, vormen. Daarom antwoordt men met instemming: "Amen". Sommigen antwoorden "Dank u wel". Dat lijkt beleefd maar geeft toch minder de betekenis van de Communie weer: het is niet de voorganger die uitnodigt om deel te nemen aan de eucharistie maar de Heer zelf. De voorganger hoeft dus ook niet bedankt te worden op dit moment. Tijdens de communie is er orgelspel, koorzang of muziek. Er is gelegenheid om stil te bidden. De voorganger rondt de Dienst van de Maaltijd af met het slotgebed dat tegelijk de overgang is naar het besluit van de eucharistie.

4. Besluit van de viering

Na het slotgebed wordt het slotlied gezongen, samen met de kerkgoegers. Het is een laatste uitdrukking van de gemeenschap die dit uur biddend bijeen was en dadelijk weer uit elkaar gaat. Er volgen enkele mededelingen. In de wegzending herneemt de voorganger kort de thematiek van de lezingen en de opdracht die daaruit voortvloeit voor ons dagelijks leven. We worden gezonden om als christenen ons geloven concreet te maken, onder de zegen van God. Alleen beamen dit met het 'Amen'.

We hopen dat u door deze brochure geholpen bent om de eucharistievieringen in onze parochie als gelovige en als gemeenschap meer bewust te kunnen vieren.

*De pastores van de Pastorale
Eenheid H. Kruis*

PASTORALE EENHEID HEILIG KRUIS

*Uitgave Pastorale Eenheid Heilig Kruis
Parochie Gerwen, Nederwetten, Nuenen
Oktober 2010*